

Patates hastalıkları ve zararlıları

Автор(и): проф. д-р Стойка Машева, ИЗК "Марица" Пловдив

Дата: 20.08.2020 Брой: 8/2020

Patates, en yaygın tarımsal ürünler arasındadır. Yüksek biyolojik değerleri ve gıda, yem ve endüstri hammaddesi olarak geniş kullanım alanları, onlara bitkisel üretimde önemli bir yer kazandırmaktadır. Bulgaristan'da, ülkenin yarı dağlık ve dağlık bölgeleri için büyük öneme sahiptirler; bu bölgelerde patates üretimi, nüfusun önemli bir kısmı için temel geçim kaynağıdır. Ancak verim, Avrupa'daki en düşük seviyeler arasındadır. Bunun birkaç nedeni vardır: bitkinin biyolojik gereksinimleri ile ekim alanlarının büyük bölümündeki toprak ve iklim koşulları arasındaki uyumsuzluk; yetiştirme teknolojisinin kilit unsurlarına uyulmaması; düşük kaliteli tohumluk patates kullanımı ve en az diğerleri kadar önemli olarak, ülkedeki yüksek enfeksiyon baskısı seviyesi. Patatesler, oldukça fazla sayıda hastalık ve zararlı tarafından saldırıya uğrar.

Zararlılar

Patatesler, önemli ekonomik etkiye sahip birkaç büyük zararlı tarafından saldırıya uğrar. Bunlar bitkilere ve yumrulara doğrudan zarar verirken, viral hastalık vektörleri olarak da dolaylı zarara neden olurlar. Daha önemli olanları şunlardır: Patates böceği (*Leptinotarsa decemlineata*) – yaprakları yiyerek doğrudan zarara neden olur; yaprak bitleri – birçok yaprak biti türü patatese saldırır, ancak en yaygın ve ekonomik açıdan önemli olanları şeftali yeşil yaprak biti (*Myzus persicae*), cehri-patates yaprak biti (*Aphis nasturtii*) ve patates yaprak bitidir (*Macrosiphum euphorbiae*). Yaprak bitleri doğrudan zararın yanı sıra dolaylı zarara da yol açar. Patatesin viral hastalıklarının vektörleridir. Giderek artan ekonomik öneme sahip bir diğer zararlı ise patates güvesidir (*Phthorimea operculella*). Bu zararlının kontrolü, larvaların gizli yaşam tarzı ve yüksek üreme potansiyeli nedeniyle zordur. Aşağıdaki zararlılar patates yumrularına zarar verir: Tel kurdu (fam. *Elateridae*); Danaburnu (*Gryllotalpa gryllotalpa*); Patates kist nematodları (*Globodera rostochiensis* ve *G. pallida*); Kök-ur nematodları (*Meloidogyne hapla*, *M. arenaria*, *M. incognita* ve *M. javanica*).

Hastalıklar

Viral ve fungal hastalıklar büyük ekonomik öneme sahiptir. Bazıları kimyasal olarak kontrol edilebilirken, diğerlerinin önlenmesi, ürünün korunmasına ve yüksek verim elde edilmesine katkıda bulunan özel fitosaniter ve agronomik gerekliliklerin gözetilmesini gerektirir. Viral hastalıklar, özellikle tohum üretiminde olmak üzere, patates yetiştiriciliğinde büyük ekonomik öneme sahiptir. Patates ekimlerine ciddi zarar verirler ve tohumluk materyalin dejenerasyonunun nedenidirler. Birçoğu yaprak bitleri tarafından taşındığından, bir tohumluk üründe tek bir enfekte yumrunun bulunması bile tüm ürünün virüsle enfekte olması için yeterlidir. Patatese zarar veren başlıca virüsler şunlardır: Patates virüs X – PVX (yaygın patates mozaiği); Patates virüs Y – PVY (y-virüs hastalığı); Patates yaprak kıvrılma virüsü – PLRV (yaprak kıvrılması); Patates virüs A – PVA (patates A virüsü); Patates virüs M – PVM (patates M virüsü); Patates virüs S – PVS (patates S virüsü). Listelenenlerin yanı sıra, patatese zarar veren düzinelerce başka virüs daha vardır. Ülkemiz koşullarında hepsi ekonomik öneme sahip değildir. Fungal hastalıklar ekonomik önem açısından ikinci sırada yer alır. Zarar derecesi açısından bazıları viral hastalıkları aşmaktadır. Patatese zarar veren fungal patojenlerin neden olduğu başlıca hastalıklar şunlardır: patates mildiyösü (*Phytophthora infestans*); erken yanıklık (*Alternaria porri* f.sp.*solani*); yaygın uyuz (*Streptomyces scabies*); köpüksü uyuz (*Spongospora subterranea*); gangren (phoma) (*Phoma exiqua* var. *foveata*). Listelenen hastalıklar vejetasyon döneminde zarara neden olur. Depolama sırasında patatesten gelişen fungal hastalıklar kuru *Fusarium* çürüklüğü (*Fusarium coeruleum*) ve gangren (phoma) (*Phoma exiqua* var. *foveata*.)'dır. Bakteriyel hastalıklar. Ülkemizde patatesten kayıt altına alınmış tek bakteriyel hastalık, *Erwinia carotovora*'nın neden olduğu yumru yumuşak çürüklüğüdür. Sadece yumru depolama sırasında zarara neden olur.

Karantina hastalıkları ve zararlıları

Ülkemizde izleme ve kontrol altında olan patates hastalıkları şunlardır: *Clavibacter michiganensis* ssp. *sepedonicus* – halkalı çürüklük etmeni; *Ralstonia solanacearum* – bakteriyel kahverengi çürüklük etmeni; *Synchytrium endobioticum* – patates siğili etmeni; Patates Stolbur MLO – stolbur; Domates lekeli solgunluk virüsü (TSWV) – domates lekeli solgunluğu; Patates iç yumru viroidi – iç yumru. Gözlem altındaki karantina zararlıları ise Guatemala patates güvesi *Scrobipalopsis solanivora* Povolny, patates pire böcekleri – *Epitrix tuberis*, *Epitrix cucumeris*, *Epitrix similaris*, *Epitrix subcrinita* ve nematodlar: *Columbia kök-ur nematodu* – *Meloidogyne chitwoodi* ve *Meloidogyne fallax*; patates kist nematodları – *Globodera rostochiensis* – altın patates kist nematodu; *Globodera pallida* – soluk patates kist nematodu ve *Ditylenchus destructor* – patates yumru nematodudur.